

ČEŠTÍ PREZIDENTI A VÁLKA

OD HAVLA K PAVLOVI,
OD KOSOVA K UKRAJINĚ

LUBOMÍR KOPEČEK

BOOKS
& PIPES

© Lubomír Kopeček, 2025
© BOOKS & PIPES, z. ú., 2025
© Masarykova univerzita, 2025

ISBN 978-80-7485-319-7 (Books & Pipes)
ISBN 978-80-280-0742-3 (Masarykova univerzita, online.pdf)

Obsah

Předmluva	7
Poděkování	11
Kapitola 1	
Aura prezidentů a jejich „věčné“ hledání odpovídajícího místa	13
Kapitola 2	
Válka v Kosovu a bombardování Srbska	49
Kapitola 3	
Proklouznutí iráckou válkou	61
Kapitola 4	
Rusko-gruzínský konflikt a česká „válka slov“	73
Kapitola 5	
Anexe Krymu, válka na Donbase a akrobat na Pražském hradě	85
Kapitola 6	
Výjimečná jednota ve válce Ruska proti Ukrajině	103
Závěrečné zamyšlení	121
Literatura a prameny	127
Poznámky	136
Seznam zkratk	153
Summary	155
Jmenný rejstřík	157

Předmluva

Chování prezidentů je častým a oblíbeným námětem debat. Silně se v tom promítá nejenom velký význam, který Češi hlavě státu tradičně přisuzují, ale i to, že lidé zastávající tuto funkci s oblibou uplatňovali svůj osobní naturel ve způsobu, jakým ji vykonávali. Počínaje prvním českým prezidentem Václavem Havlem a konče současnou hlavou státu Petrem Pavlem.

Česká ústava je při popisu prezidenta a jeho role stručná, což možnosti držitelů této funkce významně zvětšuje. Na první pohled krátký výčet prezidentských pravomocí v několika málo ústavních článcích nabídl v politické realitě dobrou příležitost pro jejich více či méně volný výklad a uplatnění vlastních představ a preferencí. Určité „přesahování“ prezidentů nad či mimo jejich roli v parlamentní demokracii, které se projevovalo už u Havla v devadesátých letech, se zkrátka stalo zjevnou skutečností dávno před zavedením přímé volby hlavy státu na začátku druhého desetiletí 21. století.

Tato kniha nabízí pohled na jeden z nejpozoruhodnějších aspektů prezidentského chování, a to aktivitu v době válečných konfliktů v zahraničí. Právě zde se mohly dobře projevit priority každého z prezidentů, kteří bez výjimky chápali zahraniční politiku jako svou důležitou doménu. Válečné konflikty současně provázela intenzivní diskuze o geopolitickém směřování a také bezpečnosti Česka, což pochopitelně atraktivitu tohoto tématu ještě zvyšuje.

Vybrány jsou takové válečné konflikty, které vyvolaly v Česku bouřlivé reakce a způsobily velkou polarizaci politiky a společnosti. Prvním je konflikt v Kosovu a bombardování Srbska roku 1999 a druhým americká invaze do Iráku v roce 2003. Třetí, čtvrtý a pátý jsou spojeny s ruským imperiálním apetitem: jde o válku Ruska a Gruzie roku 2008, anexi Krymu a válku na Donbase rozpoutanou roku 2014, a konečně v době psaní této knihy stále trvající vojenskou agresi Moskvy vůči Ukrajině zahájenou v roce 2022. Nabízí se samozřejmě i další případy, jako například americké tažení proti afghánskému Tálibánu po roce 2001. Nicméně tato válka, stejně jako jiné zahraniční konflikty, zasáhla Česko mnohem méně polarizujícím způsobem, proto dává smysl soustředit se na pět uvedených válek.¹

Na pozadí těchto pěti konfliktů lze názorně sledovat souznění, či naopak nesouznění českých prezidentů s premiéry, ministry zahraničí a vládami jako takovými. Pozoruhodné je nejenom zaujetí, s nímž čeští prezidenti k těmto válečným konfliktům přistupovali, ale také jejich ochota, či neochota hledat a nacházet shodu s vládními aktéry v postoji k nim. V knize tak mimo jiné ukazujeme, jak se toto téma prolínalo s českou domácí politikou a jak ho ovlivňovala politická konfigurace: především to, kdo byl v daném okamžiku prezidentem a kdo premiérem.

Z načrtnutého přirozeně plynou otázky, které si klademe. Jaké můžeme pozorovat podobnosti a rozdíly v aktivitě jednotlivých prezidentů? Co se projevovalo v jejich postojích, jaké byly jejich motivace a argumenty, kterými své názory zdůvodňovali? Ve většině analyzovaných konfliktů sehrálo zásadní roli Rusko a jeho imperiální aspirace. V českém prostředí jde s ohledem na naše začlenění do sovětského bloku po druhé světové válce

a okupaci roku 1968 o citlivě vnímanou věc. Dává proto smysl položit si také otázku, jak se historická minulost, zvláště trpká vzpomínka na roli sovětského satelita, promítla do chování českých prezidentů?

Jako základní metoda je použito sledování chování prezidentů a jeho proměny, tedy to, co se nazývá diachronním srovnáním. Pozornost je v první řadě upřena na prezidentské aktivity, ovšem do analýzy byl zahrnut také politický kontext a vztahy prezidentů s vládami. Bez nich není možné důsledky pro srozumitelnost a čitelnost české zahraniční politiky pochopit. Zdroji pro zachycení aktivity prezidentů a také premiérů, vlád a dalších aktérů jsou jejich prohlášení, poskytované rozhovory a vyjádření pro média či jejich vlastní publikované články. Dále byly v této knize použity politické memoáry, biografie a samozřejmě odborné texty, které mají k věci co říct.

Tato kniha není klasickou akademickou prací obsáhle debatující teoretické koncepty, ale snaží se nabídnout i laickému čtenáři dobře srozumitelný výklad. Odpovídá tomu vstupní úvahově pojaté zamyšlení nad českým prezidentstvím. Přibližuje, jak je hlava státu vnímána, jaký je prezidentův vztah k premiérovi a vytváření vlády a také jeho úlohu v zahraniční politice, což doplňuje vysvětlení, jak pohlížet na prezidentský aktivismus. Právě prezidentský aktivismus je důležitý pro pochopení, že chování českých hlav státu neovlivňují jen jejich osobnostní rysy, politické vize, naše historická tradice a ústavní pravomoci prezidenta, ale i další aktéři reprezentující výkonnou moc a případné vzájemné rozpory v politických představách.

Po této vstupní části následuje pět kapitol, z nichž každá je věnována jednomu válečnému konfliktu. Na jejich začátku je

vždy krátce připomenut zrod a průběh války a poté je analyzováno chování prezidenta, ať jím byl Václav Havel, Václav Klaus, Miloš Zeman či Petr Pavel. Dále pak postoje vládních aktérů se zaměřením především na premiéra a ministra zahraničí. Premiér a ministr zahraničí se s ohledem na svou pozici dostávali do styku s prezidenty nejintenzivněji – a také mnohdy nejkonfliktněji. Právě spory v rámci výkonné moci jsou jednou z klíčových os této knihy.

Poděkování

Tento text byl původně napsán pro projekt mapující vztahy prezidentů, premiérů a vlád ve střední Evropě v době válečných konfliktů. Po revizích, obsahovém propojení s dalšími zeměmi regionu a adaptaci pro mezinárodní publikum, pro které byl určen, vznikla charakterem velmi odlišná kniha. Pro českého čtenáře nicméně může být původní rukopis v upravené a výrazně rozšířené podobě zajímavou sondou nejenom do českého prezidentství, ale i do historie a současnosti české politiky.

Chtěl bych zde vyjádřit poděkování profesorům Vítu Hlouškovi, Michalu Kubátovi a Janu Kyselovi za jejich vstřícnost a spolupráci na zmíněném větším projektu. Dále jsem vděčný docentu Miloši Brunclíkovi za cenné rady a postřehy k této knize. Za její obsah ale samozřejmě odpovídám já sám. Velmi také děkuji za technické doladění citovaných zdrojů a seznamu literatury Michaele Tiché, za výběr jmen do rejstříku Kryštofu Tesařovi a za jazykovou korekturu Kateřině Havelkové Štěpančikové a Zuzaně Voráčové. Vydání této knihy finančně podpořil specifický vysokoškolský výzkum Katedry politologie Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity.

Aura prezidentů a jejich „věčné“ hledání odpovídajícího místa

Záměrem této kapitoly je zamyšlení nad československou a českou prezidentskou tradicí, vybranými ústavními pravomocemi prezidentů, posilováním jejich vlivu v určitých situacích a stýkáním či někdy velmi konfliktním potýkáním s premiéry, vládami a politickými stranami. Specificky je debatována oblast zahraniční politiky a pojmání prezidentského aktivismu.

MASARYKOVO DĚDICTVÍ

Pro pochopení českého prezidentství je zásadní aura a charisma, které do něj vložil Tomáš G. Masaryk při zrodu Československa. Českému čtenáři toto konstatování zní na rozdíl od zahraničního publika přirozeně. Z pohledu mimo Česko ale působí zvláště zmiňovat stát, který už více než tři dekády neexistuje. Nepřekvapivost tohoto tvrzení pro Čechy je spojena s linkou, jež se vine v jejich hlavách a od školních let propojuje československou historii se současností. Asi nejviditelněji se tato linka návaznosti na zaniklý stát projevuje při připomenutí jeho zrodu 28. října. Svým pojetím jde v tento den o velkorysou oslavu v majestátních prostorách Pražského hradu provázenou nejenom projevem prezidenta, ale též mimořádně sledovaným a komentovaným udělováním desítek státních vyznamenání. Den vzniku České republiky, 1. leden, je ve srovnání s tím pojatý mnohem skromněji a neprovázejí ho žádné větší oslavy. U mnohých je navíc tento den poznamenán dozvuky předchozího veselého silvestrovského večera.

Už vzpomenuť impozantní silueta Pražského hradu, která je dobře viditelná z velké dálky na vyvýšenině nad Prahou (a také nad vládními a parlamentními budovami), je pro respekt k hlavě státu důležitá. Věděl to už Masaryk, který si ho vybral za své sídlo, čímž v dobovém vnímání šikovně napojil novou republiku na tisíciletou monarchistickou tradici. Podobnou roli plnily například Masarykovy fotografie, na nichž je znázorněn ve vzpřímené poloze na koni před zámkem v Lánech, ustálení patriarchálně laděného označení „tatiček“ či převzetí dávné výsady monarchů

udělovat milost. Dědictví rakouských císařů a českých králů doplnily hlasitě propagované slogany o prezidentu Osloboditeli a muži Prozřetelnosti, které odkazovaly hlavně na Masarykovu mimořádnou úlohu během první světové války.² Nový československý stát zmítaný ostrými sociálními a nacionálními spory potřeboval silnou a respektovanou autoritu, kterou našel v novém prezidentovi. Racionálně bylo při budování této autority využito vše, co bylo k dispozici, i když to pocházelo z navenek zavrhané habsburské minulosti.

Vedlo to k lidové představě o moudrém muži dohlížejícím na chod věcí veřejných a současně silném prezidentském pilíři nové demokracie. Masaryk sice při svém přetlačování s vůdci politických stran ve snaze vybavit se co nejsilnějšími ústavními pravomocemi, které by jeho postavení podpořily, uspěl jen částečně, ale kompenzoval to svou autoritou a sítí spojenců, již si v nové republice vytvořil. Tyto spojence představovali četní novináři, známí intelektuálové, spříznění politici několika politických stran či celá stranická křídla, odboráři nebo významné zájmové skupiny, z nichž speciální postavení v nové republice měla organizace legionářů, kteří za Československo bojovali na frontách první světové války. Zvláštní význam pak měla prezidentská kancelář, která tuto síť koordinovala.

Popsaný neformální politický útvar přezdívaný Hrad posiloval Masarykovo postavení.³ V pozměněné podobě přetrvál i po jeho abdikaci v polovině třicátých let za jeho nástupce Edvarda Beneše.

Paradox vytvoření silné prezidentské funkce opřené, byť nepřiznaně, o monarchistické dědictví není výjimečným jevem. V době zrodu Československa zaniklo několik velkých monarchií

a jejich místo zaplnily nástupnické státy s republikánskou formou vlády, které často cítily potřebu mít prezidenta se silnou stabilizační a garanční funkcí. Československo tak v tehdejší Evropě nepředstavovalo žádnou specifickou výjimku.

Zajímavé ale je, že magické charisma prezidenta přetrvalo ve vnímání české společností déle než jedno století až do současnosti, což už běžné rozhodně není. Výmluvné je v této souvislosti srovnání se sousedním Německem. Prezident zde po první světové válce získal podobně prominentní, a v některých aspektech dokonce ještě silnější postavení, aby o něj po druhé světové válce přišel, a to po trpké zkušenosti se zhroucením výmarské demokracie, k čemuž tehdejší prezident Paul von Hindenburg významně přispěl. Dnešní německý prezident je proto vše jiné než významný politický hráč a rozhodně to nesouvisí jenom s tím, že ho volí parlament, a nikoliv přímo voliči.

V této souvislosti nicméně stojí za zmínku, že československé prezidentství bylo spojeno i s velkými zklamáními, která vyplynula z nerealistické představy, co všechno hlava státu dokáže. Zvláště zřetelně se toto zklamání projevilo na podzim roku 1938, kdy právě prezident Beneš byl tím, na kom v politické realitě i v očích veřejnosti spočinula hlavní odpovědnost za přijetí mnichovského diktátu, který měl pro československý stát devastující účinky. A to přes formálně omezenou ústavní roli, kterou jako prezident měl mít. Mnichovské zklamání šlo ruku v ruce s deziluzí z Beneše, který následně abdikoval a odešel do exilu.

K této mimořádné prezidentově roli velmi přispěl Benešův enormní význam v československé zahraniční politice už od vzniku republiky. Právě budoucí prezident jako trvalý šéf tohoto vládního resortu, a to bez ohledu na neustálé chronické střídání

vlád, což byl také jeden z faktorů zesilujících význam hlavy státu, se pevně držel orientace na západní mocnosti, v první řadě na Francii, která se dá bez přehánění označit i za závislost. Tato riskantní sázka (těžko ovšem říci, zda měla lepší alternativu) se stala závislostí vysloveně nebezpečnou v situaci, kdy Francouzi pocítovali vlastní slabost, která je přivedla k téměř automatickému následování Britů rozhodnutých usmiřovat si Hitlera za jakoukoliv cenu. Historik Jan Tesař používá v souvislosti s Mnichovem a tím, co mu předcházelo, příznačná, byť nadnesená slova o „československém prezidentském absolutismu zastíraném finesou založenou na [Benešově] blufování francouzskou mocí“.⁴ Sarkastický Tesař přes svou kritičnost k Benešovi podtrhuje, že cesta k Mnichovu byla v mnoha ohledech produktem neblahého stavu dobové české politické kultury a situace, kdy prezident „v neúprosném boji s partokracií a blbokracií [...] používal metod, které zbývaly (jak on to viděl) tam, kde se nedostávalo občanství: zákulisních intrik, autoritativních rozhodnutí za zády veřejnosti“.⁵ I tento nelichotivý pohled do dobového prostředí umožňuje meziválečné československé prezidentství pochopit.

Přehnaná víra v prezidenta a jeho možnosti se podobně názorně projevila o deset let později v únoru 1948 naivní důvěrou politiků demokratických stran opět v Beneše jako toho, kdo odmítne rekonstrukci vlády v duchu komunisty prosazované představy. Avšak Beneš bez pevnějšího zázemí a s podlomeným zdravím nemohl úlohu hráze proti komunistické lavině sehrát.⁶ Očekávání vkládaná v prezidenta se tak opět nenaplnila – a ani se naplnit nemohla.

Avšak magická přitažlivost prezidenta přežila dlouhou, více než čtyřicetiletou éru komunistického režimu. V této době

prezidentská funkce, za kterou lehce ironicky vykukovalo dávné monarchistické pozadí, posloužila jako jeden z prostředků, jak zvyšovat respekt k postavám stojícím v čele státu. Na rozdíl od mnoha jiných zemí sovětského bloku komunistické Československo úřad prezidenta nikdy nezrušilo. Naopak někteří generální tajemníci komunistické strany rádi spojili svou stranickou funkci s tou prezidentskou. Ve stínu komunistické symboliky srpu a kladiva lesk hlavy státu poněkud pohasl, podobně jako zanedbaný Pražský hrad.⁷ Nicméně přetrvaly alespoň z části respekt k hlavě státu a také víra, že jde o úřad, k němuž je možné se obracet s nejrůznějšími žádostmi a prosbami, a je tak jakýmsi, dnes bychom řekli, ombudsmanem.

Polistopadové prezidentství Václava Havla znamenalo oživení masarykovské tradice ve velkém stylu. Nicméně ve velkolepé a s enormním politickým vlivem spojené podobě šlo jen o prchavou epizodu. Na počátku svého prezidentství v roce 1990 se Havel stal ústředním bodem nové demokracie a klíčovým arbitrem důležitých politických rozhodnutí. Bylo to opřeno o jeho minulost v Chartě 77, hlavní opoziční platformě proti předlistopadovému režimu, a poté o jeho roli neformálního lídra nejdůležitějšího hybatele demokratického přelomu roku 1989, tedy Občanského fóra. Polistopadový premiér Marián Čalfa se svou veřejnou viditelností ocitl v prezidentově stínu a mnohdy působil spíše jako jeho loajální (ovšem i schopný) úředník než nezávislý a silný politický hráč. Zásahu na tom měl v nemalé míře i Havlův divadelní talent zesilující účinek jeho veřejného vystupování a velký mezinárodní kredit, který v této přelomové době získal. Podružné bylo, že podle ústavy zděděné z komunistických časů byly prezidentské pravomoci malé.⁸

Avšak Havlovo postavení záhy oslabily rozpad Občanského fóra a „sesterské“ slovenské Veřejnosti proti násilí, čímž přišel o klíčové politické opory. Závěr jeho československého prezidentství se pak nesl v duchu neúspěšného zachraňování československého státu, které vyústilo v létě roku 1992 v předčasnou rezignaci. Předcházela tomu jeho marná snaha o ústavní reformy tehdejšího federálního státu, když jedním z prostředků pro jeho udržení mělo být výrazné posílení postavení prezidenta. Havlova prezidentská rezignace byla výmluvnou ukázkou politické bezmoci, která ostře kontrastovala se situací o pouhé dva a půl roku dříve.

Ve svém následném dlouhém českém prezidentství let 1993 až 2003 byl Havel méně vlivným aktérem než v předchozích prvních polistopadových letech. Oproti dávnému enormnímu vlivu Masarykova Hradu se zkrátka význam role prezidenta zmenšil. Nijak silné nebyly ani pravomoci, jež nová česká ústava prezidentovi poskytla, a to i přes Havlovo intenzivní lobbování za kulisami u jejich tvůrců při psaní ústavního textu v druhé polovině roku 1992. Pravdou ovšem je, že určité úspěchy si v tomto směru bývalý a zároveň budoucí prezident přece jen připsal, a to i proto, že jeho úsilí vyhovovalo dalším aktérům, kteří se snažili oslabit dominanci tehdejšího premiéra Václava Klause.⁹ Kuriózní je, že toho Klaus mohl později využít jako Havlův nástupce v prezidentské funkci.

Žádná přelomová změna významu prezidenta nenastala ani za Klausova prezidentství (2003–2013), ani v době výkonu této funkce Milošem Zemanem (2013–2023), přestože se tento v pořadí třetí český prezident vyznačoval velkým mocenským apetitem, a jak bude ještě popsáno, opakovaně nabourával

ústavní mantinely. Avšak i to, co z dávného Masarykova dědictví „zbylo“, poskytuje prezidentovi opřenému o autoritu a respekt prezidentské funkce velký politický vliv. Navíc u Havla, Klause a hlavně u Zemana se vyskytly důležité okamžiky přechodného velkého nárůstu jejich politického významu. Stojí za to se na tyto okamžiky blíže podívat a současně je krátce diskutovat v kontextu některých prezidentských pravomocí a zejména vztahů prezidentů s premiéry a vládami.

Dodejme, že čtvrtý český prezident Petr Pavel je ve funkci prozatím příliš krátce a hlavně se od inaugurace do současnosti (2023–2025) „potkal“ pouze s vládou, které je politicky blízký, což přirozeně má na jeho chování vliv. Proto je lepší s komplexnějším hodnocením jeho prezidentství počkat. Nicméně v této kapitole jsou zahrnuty první poznatky o některých silných akcentech Pavlova prezidentství, které se u jeho předchůdců v úřadu českého prezidenta neobjevily a které jsou přirozeným důsledkem jeho profesní vojenské minulosti.

Platí také, že dosud chybějící snaha Pavla výrazně navyšovat vlastní politickou váhu v domácí politice neznamená, že takové okamžiky v době jeho prezidentství nepřijdou. I v chování a vystupování čtvrtého českého prezidenta je naprosto evidentní reflexe dávné masarykovské tradice a pojetí chápající prezidenta jako významného politického aktéra, rozhodně ne jako příslovečného prezidentského „kladeče věnců“. Může se to nejlépe projevit při jeho soužití s vládou, vůči níž bude de facto opozičním prezidentem.

VOLNOST ÚSTAVNÍCH MANTINELŮ, STÝKÁNÍ A POTÝKÁNÍ PREZIDENTŮ S PREMIÉRY

Slovo „pravomoc“ v sobě obsahuje jeden z nejdůležitějších prvků jakékoliv politiky, a to moc. Soustředme se nejprve právě na tuto moc prezidenta v klíčových a politicky exponovaných okamžicích ovlivnit podobu hry na českém politickém „hřišti“. Spojující linkou jsou pravomoci prezidenta jmenovat a odvolat klíčové vládní politiky. Doplníme ilustrativní příklady a rovněž pohled na to, jak mohlo prezidentovo chování oslabovat pozici mužů, kteří vlády vedli.

Pro prezidentskou aktivitu je velmi podstatné, že ústava svou strohostí nabídla prezidentům velké možnosti při svém výkladu a také při prosazování vlastních představ. Týká se to i zásadního bodu, obrazně řečeno jakéhosi srdce naší demokracie: formování vlády. Politickým vlivem bezpochyby jde o nejdůležitější prezidentskou pravomoc.¹⁰ Často je sice zmiňováno, že by prezident měl hrát roli „pouhého“ moderátora jednání o vládě,¹¹ ale ve skutečnosti může výsledek vyjednávání o vládě ovlivnit. A to především za příznivých okolností, když chybí jasná a pevná parlamentní většina, o kterou by se vítěz voleb mohl opřít. Nejzásadnější je v této souvislosti prezidentova ústavou stručně formulovaná pravomoc jmenovat předsedu vlády, jež není ani obsahově, ani časově jasně omezena.¹² Podobné je to s rovněž velmi stručně formulovanou pravomocí jmenovat na premiérův návrh další členy vlády. Ústavní zvyklosti, jak postupovat, jsou proto, že je prezidenti nerespektovali, zažité jen slabě.¹³

Při jmenování premiéra stojí za pozornost prezidentův prostor pro vlastní úvahu. Měl by pochopitelně zvažovat šance daného kandidáta sestavit vládu, která získá v Poslanecké sněmovně důvěru, ale není povinen premiérem jmenovat předsedu ve sněmovních volbách vítězné politické strany. Už za Havlova prezidentství na konci devadesátých let 20. století, po zkušenosti s jeho postupem po pádu Klausovy vlády, který ještě bude krátce nastíněn, vyvolala tato prezidentská volnost při výběru kandidáta na premiéra velkou debatu a vedla ke snaze ji omezit.¹⁴ Za tímto pokusem v té době stály dvě tehdejší velké strany, Občanská demokratická strana (ODS) a Česká strana sociálně demokratická (ČSSD), které ale při prosazování této ústavní změny narazily v horní komoře parlamentu. Dodnes tak zůstala zachována původní podoba jmenování vlády zakotvená do české ústavy v roce 1992.

Pokud Poslanecká sněmovna první prezidentem jmenovanou vládu nepodpoří, tedy nevysloví jí důvěru, může se prezidentské angažmá prodloužit. Hlava státu má k dispozici druhý pokus jmenovat premiéra, přičemž opět není ústavou jasně omezena doba, dokdy může vykonávat funkci vláda, která nemá důvěru sněmovny. V ústavě také chybí přesná lhůta, dokdy má prezident provést druhé jmenování. Teprve pokud by druhá prezidentem jmenovaná vláda v Poslanecké sněmovně při hlasování o důvěře neuspěla, přechází pravomoc jmenovat v pořadí už třetího premiéra do rukou předsedy sněmovny. V praxi ale k tomuto takzvanému třetímu pokusu prozatím nikdy nedošlo. Zjevně i proto, že cesta k němu je kvůli chybějícím časovým omezením prezidentova postupu dlouhá.

Přestože komentáře ústavních právníků u jmenovacích pravomocí prezidenta používají pro lhůty slova „bez zbytečného

odkladu“ či „bez zbytečných průtahů“,¹⁵ v praxi to nesloužilo jako vždycky dodržovaný návod. Bezpochyby největším ústavním vybočením, či přesněji flagrantním zneužitím a prezidentskou svévolí, byla v historii situace léta a podzimu roku 2013. Tehdy se prezident Miloš Zeman zaštiťující se čerstvě získaným mandátem z přímé volby rozhodl využít pádu středopravé vlády Petra Nečase (ODS) a uplatnil svůj smutně proslulý „kreativní výklad“ ústavy, který se sice držel ústavního textu, ale šel zcela proti jeho duchu a představě, že vláda vychází z parlamentu.

Pro kontext Zemanova chování byla důležitá atmosféra politicky horkého léta roku 2013 a skandálních okolností zhroucení Nečasovy vlády, provázeného bezprecedentním policejním vpádem do Úřadu vlády, zatčením ředitelky kabinetu premiéra (a jeho milenky), několika bývalých poslanců a vysokých důstojníků vojenské zpravodajské služby. Snížilo to i tak už předtím nízkou důvěru veřejnosti ve středopravou vládní koalici a stranickou politiku a připravilo vhodné podmínky pro prezidentskou agilitu. Výsledkem byla Zemanova instalace prezidentské (úřednické) vlády Jiřího Rusnoka bez dohody s parlamentními stranami. Tato vláda ovšem nezískala důvěru Poslanecké sněmovny, která se následně sama předčasně rozpustila, aby omezila prezidentovu politickou expanzivnost.

Následovalo Zemanovo manévrování a zdržování, když Rusnokovu vládu ponechal v úřadu ještě několik měsíců po předčasných parlamentních volbách roku 2013 a když se naplno projevila jeho nechuť vůči Bohuslavu Sobotkovi, předsedovi největší politické strany, sociální demokracie (ČSSD). Nakonec se nicméně rozhodující slovo ve výkonu politické moci vrátilo na začátku roku 2014 do rukou nové koaliční vlády v čele se Sobotkou, která se opírala o většinu v Poslanecké sněmovně.¹⁶

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy *Čeští prezidenti a válka*.
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.